

DEL A: KORTSVARSOPPGAVE

Oppgave 1

«Gi pengene dine til en god sak»

Juleannonsen til Jernia 2021 er hentet fra *Dagens Næringsliv*, 9. desember. Formålet med den teksten er tilsynelatende å skape et godt inntrykk av Jernia som organisasjon, for å få folk til å handle hos dem fremfor en av konkurrentene. Dette gjør de blant annet gjennom en sterk etosappell.

For det første benytter Jernia seg av både Røde Kors, frivillige generelt og administrerende direktør i eget selskap sin etos. På annonsebildet står administrerende direktør i Jernia og en frivillig arbeider fra Røde Kors skulder ved skulder. Dette kan oppfattes som at annonsens budskap kommer fra dem. Samtidig gir bruken av ordet «frivillig» konnotasjoner til altruisme. Mens tittelen «administrerende direktør» antyder at mannen på bildet er dyktig eller kunnskapsrik.

I annonseteksten appelleres det til etos ved implisitt å fortelle leseren at Jernia har god moral. Med oppfordringen: «Til deg som står midt i julegaverushet: Støtt heller en frivillig organisasjon, så sparer du både onkel – og miljøet – for unødvendige ting.» viser de at de bryr seg om både mennesker og klima. Dette understrekes ved at oppfordringen om å gi «ingen ting» til jul, gjentas både i annonsens overskrift og avslutningsvis i teksten.

Videre viser Jernia til at: «I år er det barn og unge som trenger at vi bryr oss. Mange opplever ensomhet og psykiske plager...». Deretter trekker de frem Røde Kors sitt hjelpetilbud til barn og unge, og skriver «vi heier på alle frivillige.» Her styrkes butikkjedens etos, igjen ved hjelp av Røde Kors, ved å vise at Jernia ønsker at folk skal ha det bra.

For å oppsummere kan man si at Jernia bruker appellformen etos på flere måter for å styrke sine kunderelasjoner, midt i julegaverushet.

Kilder

Jernia. Juleannonse 2021. *Dagens Næringsliv* 09.12.2021

DEL B: LANGSVARSOPPGAVE

Oppgave 1

«Naturmennesker»

«Den blide dag» fra *Halvhundrede Digte* (1848) er skrevet av Johan Sebastian Welhaven, og «Måttabiegga» er fra diktsamlingen *et øyeblikk noen tusen år* (2009), og er skrevet av Hege Siri. Diktere har i mange år skrevet om opplevelser av fremmedgjorthet og av å miste kontakt med naturen. Natur sies å være det motsatte av kultur. Likevel har mange mennesker i vår tid fortsatt tette bånd til naturen. Mange diktere har, både tidligere og i vår samtid, tematisert forholdet mellom menneske og natur. Særlig i romantikken var fokuset på natur viktig innen litteraturen. Noen kulturer kan sies å leve tettere på naturen enn andre. Samiske kulturer er et eksempel på dette. Da er det naturlig at menneskets forhold til naturen kommer opp som tema, også innen lyrikk.

«Den blide dag» består av 3 strofer, med 8 vers i hver strofe. Det er et tradisjonelt dikt, skrevet på fast rim og rytme, med rimmønster: ABABCDCD. Diktets strofer består av beskrivelser av naturen i det solen går ned, av dagen som har gått, og av det lyriske jegets indre. Videre kan det nevnes at diktet inneholder svært mange naturmotiver. For eksempel nevnes «solnedgang», «bjerget», «tind», «vind», «birkens gren og blad», «sky», «dal», «svanebryst», «blomst» og «himlen». Slike motiver er typisk for romantiske tekster.

Welhavens fremstilling av mennesket og naturen kan se ut til å gjenspeile det romantiske natursynet. I første strofe får vi for eksempel lese at vinden leker med «birkens gren og blad, som når en cither røres til/ et sakte nynnet kvad.» og i siste strofe at «Min sjel er rørt av aftnens vind,/ som birkens gren og blad;». Det lyriske jeget sammenligner først bladene som bruser i vinden, med rolig musikk. Deretter får vi lese at jegets sjel, akkurat som bjørkens blader, også har blitt truffet av vinden. Samtidig fremstilles både naturen, dagen og jegets indre som harmoniske og fredelige. Mens vinden blir beskrevet som «lett og mild», blir dagen beskrevet som «blid», og om jegets indre står det at det «var en stille fredens ånd». Grensene mellom naturen, dagen og jegets indre ser ut til å være uklare.

Bruk av abstrakte ord som «bjergets bryst» og «fredens ånd» er typisk for poesi fra denne perioden. Det er også diktets utstrakte bruk av virkemidler som metaforer, besjeling og simile. For eksempel finner vi bruk av besjeling i første strofe, hvor det står om vinden at «den

leker». I strofe nummer to, finner en kombinasjon av en metafor og en besjeling i setningen: «Den dag, der nå er sunket ned,/ gikk blid og fager hen;». Altså at dagen som nå er over, døde blid og fager. Her ser vi at både dagen og naturen omtales som levende, akkurat som naturen og jegets indre. Metaforbruken er med på å gjøre språket visuelt. Mens bruken av besjeling og sammenligninger er med på å vise hvordan alt henger sammen med alt.

Diktet máttabiegga er skrevet på frie vers og består av 21 verselinjer. Linjene har ulike lengde, uten noe fast rim eller rytmemønster. Diktet har heller ingen komma, punktum eller andre skilletegn. Versene har varierende antall innrykk før teksten begynner. Slik har dikteren skapt en karakteristisk form av ordene. Kanskje er det formet som en slange «som smyger i gresset», som vi får lese at «máttabeggia» gjør i diktets andre vers? Eller kanskje det er formet som en vind? Formen antagelig passe med bevegelsene til en vind, eller en virvelvind. Antagelig er det en sammenheng mellom denne karakteristiske formen og diktets innhold.

Det lyriske jeget forteller innledningsvis at «Vinden máttabiegga/ smyger i gresset». En litt uvanlig måte å beskrive en vind, kanskje mer som man ville beskrevet en slange eller et annet rovdyr? Eller kanskje som en katt? Dette kan antagelig tolkes på flere måter. I tredje verselinje får vi lese at jeget ber vinden om å blåse rundt beina sine, nærmest manende: «rundt beina mine bieggia bieggia». Videre ser det ut til at stemmen i diktet og vinden setter i gang en hermelek: «jeg joiker/ og vinden ler/ jeg ler/ og vinden leker». Så får vi lese at «vinden leker». Som om hennes tanker følger vindens bevegelser. Kanskje drømmer hun seg bort? Videre får vi lese at «...det er som om/ vinden løfter meg opp/ opp over fjellene/ ned mot havet/ om igjen og om igjen». At det er «som om vinden løfter» jeget opp, er en simile, som antagelig kan leses billedlig. Kanskje oppleves veien opp og ned fjellsidene lettere å gå, med vinden som følgesvenn? Kanskje kan fjellene leses som metaforer for vanskelige situasjoner, tungt arbeid eller som livet selv? Uansett ser Máttabiegga ut til å være til stede under både opp- og nedturen. I diktets seks siste strofer fortelles det ytterligere om jegets forhold til vinden: «og jeg/ jeg joiker/ og jeg/ jeg joiker/og når joiken stilner/ er máttabiegga et ord jeg kan like». Dette kan tolkes som at jeget har fått en god relasjon til vinden etter å ha levd side om side med den i lang tid. Kanskje kan man si at jeget har blitt glad i vinden?

Formmessig er diktene til Welhaven og Siri ulike. Mens «Den blide dag» har en tradisjonell form, med fast rim- og rytmemønster, har «Mattabiegga» formmessig flere modernistiske trekk. Her kan det nevnes at Siris dikt har en eksperimentell form og et innhold som ser ut til

å henge sammen med denne. Mens Welhaven bruker grammatisk korrekte setninger, har Siri valgt å forstå fra tegnsetting og bruk av skilletegn. Begge diktene fremstiller forholdet mellom menneske og natur. Mens Welhavens dikt ser ut til å være preget av et romantisk natursyn, uten klare skiller mellom menneske og natur, kan Siris dikt leses som en opplevelse av en nær relasjon med naturen, der vinden nærmest har blitt en trygghet og en støtte på livets vei.

Kilder

Siri, Hege. «Måttabiegga». *et øyeblikk noen tusen år*. Oslo: Kolon forlag, 2009

Welhaven, Johan Sebastian. «Den blide dag». *Halvhundrede Digte*, 1848. 17 (Samlede Skrifter af J. S. Welhaven / Femte Bind) (runeberg.org) Språkleg modernisert